

Saksframlegg

HØRING - NOU 2009:14 - ET HELHETLIG DISKRIMINERINGSVERN

Arkivsaksnr.: 09/30363

Forslag til vedtak:

Formannskapet slutter seg til rådmannens uttalelse til NOU 2009: 14 Et helhetlig diskrimineringsvern.

Trondheim kommune

Saksutredning:

Bakgrunn for uttalelsen

Barne- og likestillingsdepartementet har sendt NOU 2009:14 "Et helhetlig diskrimineringsvern" på høring. Høringsfristen er 30. desember 2009.

Utvalget, som har utredet problemstillingen, ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. juni 2007. Den foreliggende utredningen NOU 2009:14 omfatter:

- forslag til en samlet diskrimineringslov
- innføring av et grunnlovsvern mot diskriminering
- spørsmål om ratifikasjon av protokoll nr. 12 til Den europeiske menneskerettskonvensjon

I samsvar med mandatet ga utvalget 11. januar 2008 en delinnstilling NOU 2008: 1 "Kvinner og homofiler i trossamfunn". Denne har vært på høring og er fulgt opp gjennom Ot.prp.nr 79 (2008 - 2009).

Utvalgets utgangspunkt

Formålet med utredningen er å samle vernet mot diskriminering i en lov og å sørge for et mer helhetlig og derigjennom styrket diskrimineringsvern i norsk lovgivning. Utvalget har tatt utgangspunkt i at alle mennesker er like verdifulle og har samme menneskeverd, og at det bør være et mål å fremme likestilling uavhengig av biologiske, sosiale og kulturelle forhold.

Definisjoner

Med *diskriminering* menes usaklig forskjellsbehandling.

Likestilling skal forstås som likeverd, like muligheter og rettigheter samt tilgjengelighet og tilrettelegging.

En samlet diskrimineringslov mv.

Utvalget foreslår en ny samlet lov mot diskriminering som skal erstatte likestillingsloven, lov mot etnisk diskriminering og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, samt enkelte bestemmelser i arbeidsmiljøloven kapittel 13.

Saklig virkeområde

Utvalget foreslår at loven i utgangspunktet skal gjelde alle samfunnsområder. Flertallet foreslår at loven ikke skal gjelde familieliv og andre rent personlige forhold.

Vernede diskrimineringsgrunnlag

Loven skal gi vern mot diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel og adopsjon, etnisitet, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, religion, livssyn, politisk syn og alder. Dette er en videreføring av diskrimineringsgrunnlagene som er vernet etter gjeldende diskrimineringslover, men utvider diskrimineringsvernet på grunn av seksuell orientering og politisk syn, som i dag kun er vernet mht arbeid og bolig. Flertallet foreslår at lovens liste over diskrimineringsgrunnlag suppleres med en sekkekategori - "andre liknende vesentlige forhold ved en person". Loven vil da i særlige urimelige eller usaklige enkelttilfeller kunne påberopes av overvektige, transpersoner, rusavhengige, straffedømte, personer med omsorgsoppgaver m.fl.

Særlig om diskriminering på grunn av alder

Utvalget mener alder står i en særstilling, fordi forskjellsbehandling på grunn av alder oftere vil være saklige enn for de øvrige grunnlagene. De mener det er behov for et vern mot

Trondheim kommune

aldersdiskriminering også utenfor arbeidslivet, men at det ikke er hensiktsmessig med et bredt forbud når forskjellsbehandling på grunn av alder i svært mange tilfeller bør aksepteres. Flertallet foreslår at det generelle forbudet mot aldersdiskriminering kun skal gjelde i arbeidslivet som i dag. Loven kan likevel påberopes (under sekkekategori) på andre områder enn arbeidsforhold, for eksempel ved prioriteringer i helsevesenet og forsikringer. Loven skal ikke få konsekvenser for honnørrabatter eller aldersgrenser knyttet til for eksempel kjøp av alkohol, rett til å ta førerkort mv.

Utvalget foreslår også at generelle aldersgrenser som følger av lov, forskrift eller landsomfattende tariffavtale, og som er begrunnet i saklige formål (som for eksempel helse og sikkerhet), ikke skal være i strid med forbudet mot diskriminering på grunn av alder.

Unntak for saklig forskjellsbehandling

Utvalget foreslår en generell bestemmelse som sier at diskrimineringsforbudet ikke gjelder saklig forskjellsbehandling. Denne generelle regelen skal erstatte gjeldende unntaksregler. De særlige unntakene som gjelder for trossamfunn, videreføres derfor ikke. Dette innebærer ingen endring i den faktiske unntaksadgangen.

Ikke vern for juridiske personer

Utvalget foreslår kun vern mot forskjellsbehandling for mennesker/individer og ikke for virksomheter (juridiske personer).

Offentlige myndigheters aktivitetsplikt

Utvalget foreslår at offentlige myndigheters aktivitetsplikt skal omfatte alle lovens diskrimineringsgrunnlag. Det foreslås ikke en særskilt redegjøringsplikt knyttet til dette.

Arbeidsgivers aktivitetsplikt

Utvalget foreslår at arbeidsgivers plikt til å arbeide aktivt for likestillings utvides til å omfatte alle lovens diskrimineringsgrunnlag, og at aktivitetsplikten formuleres slik at den kan innarbeides i virksomhetens systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid. Plikten foreslås håndhevet av Arbeidstilsynet. Redegjøringsplikten oppheves. Formålet er å effektivisere likestillingsarbeidet ved at dette tas inn i allerede gjeldende plikter knyttet til HMS-arbeidet og å styrke håndhevingen gjennom Arbeidstilsynets tilsyn, pålegg mv.

Opplysningsplikt om lønn

Det foreslås at arbeidsgiver skal ha en opplysningsplikt om lønn ved mistanke om lønnsdiskriminering. Formålet er å effektivisere retten til ikke å bli diskriminert ved lønnsfastsettelsen og retten til likelønn. Opplysninger om lønn kan kreves framlagt av tillitsvalget og verneombud.

Oppreisning og erstatning - ansvar uten hensyn til skyld i arbeidsforhold

Utvalget foreslår at arbeidsgiver skal være ansvarlig for å betale oppreisning (kompensasjon for krenkelsen/ikke-økonomisk skade) og erstatning (kompensasjon for økonomisk tap) ved diskriminering i strid med loven, uavhengig av om arbeidsgiver kan bebreides dette. Utenfor arbeidslivet skal oppreisning og erstatning kunne kreves dersom den som har diskriminert har opptrådt uaktsomt. Ved diskriminering på grunn av "andre liknende vesentlige forhold ved en person" kreves det at den som har diskriminert, er å bebreide for å oppnå erstatning, mens det for å oppnå oppreisning kreves grov uaktsomhet. For å få oppreisning og erstatning må den diskriminerte, som i dag, reise søksmål for domstolene. Ombudet om nemnda skal ikke ha myndighet til å ilegge oppreisning og erstatning.

Videreføring av gjeldende regler

Trondheim kommune

Utvalget foreslår at reglene om delt bevisbyrde blir videreført, også for diskrimineringsgrunnlagene seksuell orientering og politisk syn på alle samfunnsområder. Det foreslås ingen endringer i ombudets og nemndas myndighet.

Gjeldende bestemmelse om retten til likelønn for samme arbeid eller for arbeid av lik verdi uavhengig av kjønn videreføres i en egen bestemmelse om likelønn. Bestemmelsen omfatter kun kjønn, men forbud mot diskriminering ved lønnsfastsettelsen følger av det generelle diskrimineringsforbudet for samtlige diskrimineringsgrunnlag.

Gjeldende regler om universell utforming og individuell tilrettelegging, krav til læremidler, kjønnsrepresentasjon i offentlige utvalg, forbud mot innhenting av opplysninger ved ansettelse, ombudets og nemndas myndighet, samt forbud mot trakassering, instruks, gjengjeldelse og medvirkning til diskriminering videreføres.

Offentlige anskaffelser. Egenerklæring om likestilling

Utvalget foreslår at leverandører som gir tilbud om levering av varer og tjenester, samt bygge- og anleggsarbeider skal levere egenerklæring der det bekreftes at virksomheten som arbeidsgiver oppfyller plikten til å arbeide aktivt for likestilling etter diskrimineringsloven. Utvalget foreslår at manglende egenerklæring skal gi grunnlag for å avvise tilbudet fra leverandøren.

Rådmannens uttalelse:

- støtter en ny samlet lov
- støtter flertallets syn på virkeområde
- støtter en utvidelse av diskrimineringsvernet til å omfatte seksuell orientering og politisk syn
- støtter at det tas inn "sekkepost"
- støtter flertallets syn at det generelle forbudet mot aldersdiskriminering kun skal gjelde i arbeidslivet som i dag, og at generelle aldersgrenser ikke er i strid med forbudet mot diskriminering på grunn av alder
- støtter at diskrimineringsforbudet ikke gjelder saklig forskjellsbehandling
- støtter at loven ikke gjelder for juridiske personer
- støtter at kommunens aktivitetsplikt skal omfatte alle lovens diskrimineringsgrunnlag og at det ikke må redegjøres særskilt for dette
- støtter forslaget om arbeidsgivers aktivitetsplikt
- støtter at arbeidsgiver skal ha opplysningsplikt om lønn ved mistanke om lønnsdiskriminering, men mener det er tilstrekkelig at tillitsvalgte (ikke verneombud) kan kreve å få dette forelagt. Dette på grunn av tillitsvalgtes og verneombudenes ulike roller
- støtter forslaget om oppreisning og erstatning – ansvar uten hensyn til skyld i arbeidsforhold
- støtter videreføring av gjeldende regler
- støtter kravene i forbindelse med offentlige anskaffelser under forutsetning at dette ikke betyr at kommunen må utføre kontrolltiltak

Tilleggsprotokoll nr. 12 til Den Europeiske Menneskerettskonvensjon (EMK)

Tilleggsprotokollen gir et generelt diskrimineringsvern. Utvalgets flertall er mot ratifisering (dvs. at Norge forplikter seg etter protokollen) først og fremst fordi protokollen gir vern mot diskriminering for juridiske personer og fordi rekkevidden av forpliktelsene etter protokollen er svært usikre.

Dersom konvensjonen likevel ratifiseres, mener utvalgets flertall at konvensjonen inkorporeres (dvs. tas inn i norsk lov) i ny lov mot diskriminering. Flertallet anbefaler altså ikke at tilleggsprotokollen inkorporeres i menneskerettsloven, som ville ha innebåret at tilleggsprotokollen gis forrang foran norsk lov dersom det er motstrid mellom norsk rett og rettigheter etter protokollen.

Trondheim kommune

Rådmannen støtter flertallets syn.

Grunnlovsværn mot diskriminering

Utvalget foreslår at det skal tas inn en bestemmelse om ikke-diskriminering i Grunnloven. Flertallet går inn for en grunnlovsbestemmelse om ikke-diskriminering som innebærer at grunnlovsbestemmelsen vil fungere som en skranke for lovgivningen, slik at lovbestemmelser i strid med ikke-diskrimineringsprinsippet i Grunnloven kan settes til side av domstolene.

Rådmannen støtter flertallets syn.

Generell kommentar

Rådmannen savner at utvalget ikke har problematisert hvordan man skal forholde seg i de sjeldne tilfellene der hensynet til to ulike grupper kan komme i konflikt med hverandre.

Rådmannen i Trondheim, 16.11.09

Elin Rognes Solbu
kommunaldirektør

Ellen Edvardsen
rådgiver

Vedlegg: Høringsbrev

Utrykt vedlegg: NOU 2009:14